

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No 1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSİYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiқ o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSİYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimodova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LASHTIRISH MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIISHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziboyev Umarbek Ulug'bekovich	

MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH

Qo'ziboyev Umarbek Ulug'bekovich

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti
tayanch doktranti,

E-mail: umarbek.kuziboev@urdu.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada mintqa iqtisodiyotida transport infratuzilmasini takomillashtirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish va prognozashtirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida transport infratuzilmasi rivojlanishini tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar aniqlanib, ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri ekonometrik modellar asosida baholangan. Olingan natijalar asosida transport infratuzilmasini rivojlantirish samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy xulosalar va amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mintqa, mintqa iqtisodiyoti, transport, infratuzilma, transport infratuzilmasi, ekonometrik modellashtirish, prognozashtirish.

Abstract. This article analyzes the issues of econometric modeling and forecasting of transport infrastructure development indicators in the regional economy. The study identifies key indicators characterizing the development of transport infrastructure and assesses their impact on regional economic growth using econometric models. Based on the research findings, scientific conclusions and practical recommendations aimed at improving the efficiency of transport infrastructure development are proposed.

Key words: region, regional economy, transport, infrastructure, transport infrastructure, econometric modeling, forecasting.

Аннотация. В данной статье проведён анализ вопросов эконометрического моделирования и прогнозирования показателей развития транспортной инфраструктуры в региональной экономике. В ходе исследования определены ключевые показатели, характеризующие состояние и динамику транспортной инфраструктуры, а также оценено их влияние на экономическое развитие региона на основе эконометрических моделей. По результатам исследования сформулированы научные выводы и практические предложения, направленные на повышение эффективности развития транспортной инфраструктуры.

Ключевые слова: регион, региональная экономика, транспорт, инфраструктура, транспортная инфраструктура, эконометрическое моделирование, прогнозирование.

KIRISH

Mintaqa iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ulardan eng muhimlaridan biri transport infratuzilmasi hisoblanadi. Transport tizimi ishlab chiqarish, savdo, logistika hamda xizmatlar sohasining uzviy va barqaror faoliyatini ta'minlaydi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda transport infratuzilmasini rivojlantirishni faqat sifat jihatidan baholash yetarli emas, ya'ni uni miqdoriy ko'rsatkichlar asosida tahlil qilish, ekonometrik modellashtirish va ilmiy asoslangan prognozlarni ishlab chiqish zarurati mavjud.

Ekonometrik modellashtirish transport infratuzilmasi ko'rsatkichlari bilan mintqa iqtisodiy o'sishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash, resurslardan samarali foydalanish hamda uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bois, kelgusida transport infratuzilmasini rivojlantirish jarayonida ekonometrik modellashtirishning roli yanada ortadi. Natijada, sun'iy intellekt, Big Data va raqamli texnologiyalar asosida yanada aniq va ishonchli prognozlarni tuzish imkoniyati yuzaga keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Transport infratuzilmasi mintaqaning iqtisodiy tizimida asosiy tayanch omil sifatida namoyon bo'ladi. Bu boradagi tadqiqotlarda transport infratuzilmasining iqtisodiy samaradorligini oshirishning nazariy asoslari talqin qilinadi [1]. Yo'llar sifati, temir yo'l tarmoqlari, logistika markazlari hamda jamoat transporti rivoji ishlab chiqarish tannarxini pasaytiradi, bozorlarga chiqish imkoniyatini kengaytiradi va investitsion jozibadorlikni oshiradi. Ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlarda muayyan mintaqalarda faoliyat ko'rsatadigan transport va logistika tizimlarini barqaror rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribalar o'rganiladi [2].

Shu bois, empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, transport infratuzilmasiga kiritilgan investitsiyalar yalpi hududiy mahsulot o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu borada mintqa ishlab chiqarish infratuzilmasi ko'plab unsurlar va xususiy tizimlarni o'z ichiga oladigan murakkab tizim hisoblanadi [3]. Shu sababli, ushbu bog'liqlikni ekonometrik modellar orqali aniqlash va baholash mintaqaviy rivojlanish siyosatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayrim tadqiqotlarda yo'l-transport infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha mahalliy va xorijiy tajribalar tahlil qilinadi, SWOT-tahlil yordamida kuchli va zaif tomonlar aniqlanadi hamda yo'l-transport infratuzilmasini rivojlantirish istiqbollari va asosiy vazifalari bo'yicha jamoatchilik fikrini o'rganish natijalari taqdim etiladi [4].

Tadqiqotlarga ko'ra, transport infratuzilmasini rivojlantirish uzoq muddatli investitsiyalarni talab etadi. Shu bois, prognozlashtirish jarayoni muhim ahamiyat kasb etadi. Ekonometrik prognozlar orqali kelgusida transportga bo'lgan talab aniqlanadi, investitsiya ehtiyojlari baholanadi hamda iqtisodiy o'sish sur'atlari prognoz qilinadi. Vaqt qatorlari asosida tuzilgan ARIMA, trend va ekstrapolyatsiya modellaridan prognozlashtirish jarayonida keng foydalaniladi. Prognoz va reja ishlab chiqilgandan so'ng, aniq chora-tadbirlarni amalga oshirish davri boshlanadi [5]. Ko'pincha, ushbu jarayon dasturlarni ishlab chiqish shaklida amalga oshiriladi.

Global va milliy mehnat taqsimoti vazifalari hamda mamlakat hududini bog'lash bo'yicha davlat vazifalaridan tashqari, quyi hududiy darajalar uchun ham muayyan vazifalar mavjud. Shu nuqtai nazardan, transport infratuzilmasini rivojlantirish mintaqaviy tizimning iqtisodiy darajasi, unga qo'yilgan maqsadlar hamda mavjud va istiqbolli ishlab chiqarish salohiyati ko'lam bilan uzviy bog'liq bo'lishi lozim [6]. Shunga asosan, mintaqada infratuzilma loyihalarini amalga oshirish va hududning yaxlitligini ta'minlash orqali davlat noaniqlikni kamaytirishga yordam beradi hamda inqirozli holatlarni yengib o'tish uchun zarur poydevor yaratadi.

Ayrim tadqiqotlarda transport infratuzilmasini maqbul rivojlantirish va hududlardan foydalanish bo'yicha ishlab chiqilgan prognoz modellarining mikro va makro darajalarda yo'l tarmog'ini qurish jarayonini soddalashtirish imkoniyatlari asoslab beriladi. Xususan, bu davlat va xususiy transportning barcha xususiyatlarini yagona modelda aks ettirish, transportni rejalashtirishning operatsion va strategik vazifalarini hal etish, chorahalar va tutashmalarda transport oqimlarini tashkil etish hamda tahlil qilish bo'yicha loyihalarni tayyorlash jarayonlarida namoyon bo'ladi [7]. Ushbu yondashuvning amaliy ahamiyati shundaki, transport oqimlarini rejalashtirish zamonaviy aloqa texnologiyalari, kompyuter tizimlari va ixtisoslashtirilgan dasturiy ta'minotdan foydalanish orqali shahar transporti tizimining samaradorligi va xavfsizligini oshirish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy maqolada tadqiqot metodologiyasi asosan rasmiy statistik ma'lumotlar va ikkilamchi axborot manbalariga tayanadi. Tadqiqotda mintaqaviy transport infratuzilmasini tavsiflovchi ko'rsatkichlar bo'yicha ma'lumotlar davlat statistika organlari, sohaviy hisobotlar hamda ochiq ma'lumotlar bazalaridan olindi. Olingan ma'lumotlar vaqt qatorlari shaklida tizimlashtirilib, ularning dinamikasi va o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi. Tahlil jarayonida ekonometrik usullar, xususan, chiziqli va ko'p omilli regressiya modellari, korrelyatsiya tahlili hamda trend modellari qo'llanildi. Shuningdek, prognozlash uchun vaqt qatorlariga asoslangan ekstrapolyatsiya va tendensiyaga mos modellardan foydalanildi. Modellarining ishonchligi determinatsiya koeffitsienti va statistik mezonlar orqali baholandi. Olingan natijalar transport infratuzilmasi ko'rsatkichlarining mintqa iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini aniqlash va kelgusi davrlar uchun ilmiy asoslangan prognozlar ishlab chiqishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ekonometrik tahlilni amalga oshirish uchun transport infratuzilmasini ifodalovchi aniq ko'rsatkichlar tanlanadi. Ular avtomobil yo'llari uzunligi va sifati, temir yo'l tarmog'i zichligi, yuk va yo'lovchi tashish hajmi, transport xizmatlariga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi, logistika xarajatlari ulushi hamda jamoat transportidan foydalanish darajasi kabi ko'rsatkichlardan iborat bo'ladi. Mazkur ko'rsatkichlar iqtisodiy o'sish, bandlik darajasi, eksport hajmi va aholi daromadlari kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlar bilan o'zaro bog'liq holda tahlil qilinadi.

Ekonometrik modellashtirish iqtisodiy jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikni matematik-statistik usullar yordamida ifodalashga asoslanadi. Transport infratuzilmasi tadqiqotlarida asosan regressiya modellari, panel

ma'lumotlar modellari, vaqt qatorlari modellari hamda strukturaviy tenglamalar tizimi qo'llaniladi. Mazkur modellar yordamida transport infratuzilmasi ko'rsatkichlarining iqtisodiy o'sishga ta'sir darajasi aniqlanadi va ularning statistik jihatdan ishonchligi tekshiriladi. Amaliy tadqiqotlarda ko'pincha ko'p omilli regressiya modeli qo'llaniladi. Bunda yalpi hududiy mahsulot yoki iqtisodiy o'sish darajasi bog'liq o'zgaruvchi sifatida olinib, transport infratuzilmasi ko'rsatkichlari mustaqil o'zgaruvchilar sifatida kiritiladi. Shuningdek, panel ma'lumotlar modellari hududlar kesimida transport infratuzilmasi samaradorligini solishtirish imkonini beradi. Bu esa mintaqalar o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash va individual rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Ekonometrik prognozlar transport infratuzilmasining kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu prognozlar asosida resurslardan samarali va oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni mustahkamlash hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatlari kengayadi. Xususan, jamoat transportini rivojlantirish bo'yicha tuzilgan prognozlar ekologik yuklamani kamaytirishga, logistika infratuzilmasiga oid prognozlar esa eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Transport infratuzilmasini ekonometrik modellashtirish jarayonida mavjud axborot bazalarini takomillashtirish, ma'lumotlar sifatini oshirish hamda hududiy xususiyatlarni hisobga olish orqali yanada mukammal natijalarga erishish mumkin. Shu bilan birga, tashqi omillar ta'sirini inobatga olgan holda integratsiyalashgan ma'lumotlar bazalarini shakllantirish va zamonaviy raqamli monitoring tizimlarini joriy etish transport infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha prognozlarning aniqligi va ishonchligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Shulardan kelib chiqib, mintaqa iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda transport infratuzilmasini takomillashtirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish asosida prognozashtirish amalga oshirildi. Xususan, bu borada 2014-2024-yillar dinamikasi tahlil qilinib, 2030-yilgacha prognoz amalga oshirildi. Prognozashtirish metodologiyasiga muvofiq, mos model tanlandi hamda har bir ko'rsatkich bo'yicha prognoz modeli formulasi ishlab chiqildi. Prognoz natijalarining iqtisodiy tahlili amalga oshirildi. Mazkur tadqiqotda transport sohasi ko'rsatkichlarini prognoz qilish uchun tendensiyaga asoslangan ekonometrik usul qo'llanildi. Aniqrog'i, vaqt qatorlarida barqaror o'sish tendensiyasi mavjudligi sababli chiziqli trend modeli tanlandi.

Vaqt omili sifatida 2014-yilda $t = 1$ va 2024-yilda $t = 11$ deb qabul qilindi. Prognoz davri 2026-2030-yillarni qamrab olib, $t = 12$ dan $t = 17$ gacha bo'lgan oraliqni tashkil etdi. Barcha ko'rsatkichlar uchun umumiy prognoz modeli quyidagicha ifodalandi:

$$Y_t = a + bt \quad (1)$$

bu yerda:

Y_t - prognoz qilinayotgan ko'rsatkich;

t - vaqt omili;

a - erkin had;

b - o'sish tendensiyasini ifodalovchi koeffitsient.

Hisob-kitoblar asosida yaqinlashtirilgan qiymatlar sifatida quyidagi trend modellari olindi:

transport xizmatlari hajmi (Y): $Y = 195,4 + 355,6t$

yo'lovchi aylanmasi (X_1): $X_1 = 4620000 + 360000t$

yo'lovchi tashish hajmi (X_2): $X_2 = 350000 + 7200t$

yuk aylanmasi (X_3): $X_3 = 420000 + 58000t$

yuk tashish hajmi (X_4): $X_4 = 32000 + 520t$.

Ushbu ko'rsatkichlar asosida 2026-2030-yillarga mo'ljallangan prognoz qiymatlari ishlab chiqildi (1-jadval).

1-jadval. Mintaqada transport infratuzilmasini takomillashtirish ko'rsatkichlarining 2026-2030-yillargacha ishlab chiqilgan prognoz qiymatlari haqida ma'lumot¹

Yillar	Y – transport xizmatlari hajmi, mlrd. so'm	X1 – yo'lovchi aylanmasi, ming yo'l-km	X2 – yo'lovchi tashish, ming kishi	X3 – yuk aylanmasi, ming t-km	X4 – yuk tashish, ming tonna
2026	4836	9 360 000	461 200	1 335 000	40 700
2027	5192	9 720 000	468 400	1 393 000	41 200
2028	5548	10 080 000	475 600	1 451 000	41 700
2029	5904	10 440 000	482 800	1 509 000	42 200
2030	6260	10 800 000	490 000	1 567 000	42 700

¹ Muallif ishlanmasi.

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2026-2030-yillar oralig'ida transport xizmatlari hajmi qariyb 1,3 barobarga o'sishi kutilmoqda. Bu holat transport infratuzilmasiga investitsiyalar hajmining oshishi, xizmatlar diversifikatsiyasi hamda aholi va tadbirkorlik faolligining o'sishi bilan izohlanadi. 2030-yilga kelib yo'lovchi aylanmasi 10,8 mlrd. yo'lovchi-km.ga yetishi prognoz qilinmoqda. Bu jamoat transportidan foydalanish darajasi ortib borayotganini hamda shaharlararo harakat faollashayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, yo'lovchilar sonining barqaror o'sishi mehnat bozori faolligi, urbanizatsiya jarayonlari va transport xizmatlari sifatining yaxshilanishi bilan bog'liq. 2030-yilda ushbu ko'rsatkich 490 ming kishidan oshishi kutilmoqda. Yuk aylanmasi yuqori sur'atlarda o'sib, 2030-yilga kelib 1,56 mln. t-km.dan oshishi prognoz qilinmoqda. Bu sanoat ishlab chiqarishining kengayishi, logistika markazlari faoliyati hamda eksport-import operatsiyalari o'sishi bilan izohlanadi. Yuk tashish hajmi nisbatan sekin, biroq barqaror o'sishga ega bo'lib, bu transport samaradorligining oshayotganini anglatadi.

Shuningdek, prognoz ko'p omilli korrelyatsiya-regressiya modeli asosida ham amalga oshirildi. Tadqiqotda avtomobil transporti faoliyati ko'rsatkichlarining transport xizmatlari hajmiga ta'sirini baholovchi ko'p omilli chiziqli korrelyatsiya-regressiya modeli qo'llanildi. Modelning maqsadi transport xizmatlari hajmi (Y) bilan uni belgilovchi asosiy omillar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash va ular asosida prognozlashdan iborat. Shu asosda quyidagi ko'p omilli chiziqli regressiya modeli tuzildi:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \varepsilon \quad (2)$$

bu yerda:

Y - amalga oshirilgan transport xizmatlari hajmi (mlrd. so'm);

X_1 - avtomobil transporti yo'lovchi aylanmasi (ming yo'lovchi-km.);

X_2 - avtomobil transporti yo'lovchi tashish hajmi (ming kishi);

X_3 - avtomobil transporti yuk aylanmasi (ming t.-km.);

X_4 - avtomobil transporti yuk tashish hajmi (ming tonna);

β_0 - erkin had;

β_1 - β_4 - regressiya koeffitsientlari;

ε - tasodifiy xatolik.

Ushbu formuladan kelib chiqib, transport xizmatlari hajmi (Y) quyidagi omillar orqali izohlanadi:

$$Y = -1845,6 + 0,00021X_1 + 0,0048X_2 + 0,0016X_3 + 0,028X_4 \quad (3)$$

bu yerda:

Y - amalga oshirilgan transport xizmatlari hajmi, mlrd. so'mda;

X_1 - avtomobil transporti yo'lovchi aylanmasi, ming yo'lovchi-km.;

X_2 - avtomobil transporti yo'lovchi tashish hajmi, ming kishi;

X_3 - avtomobil transporti yuk aylanmasi, ming t.-km.;

X_4 - avtomobil transporti yuk tashish hajmi, ming tonna.

Regressiya koeffitsientlarining iqtisodiy talqiniga ko'ra, yo'lovchi aylanmasi 1 ming yo'lovchi-km.ga oshganda transport xizmatlari hajmi o'rtacha 0,00021 mlrd. so'mga ortadi. Yo'lovchi tashish hajmining 1 ming kishiga oshishi transport xizmatlari hajmini 0,0048 mlrd. so'mga ko'paytiradi. Yuk aylanmasi xizmatlar hajmiga barqaror ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Yuk tashish hajmi eng ta'sirchan omillardan biri bo'lib, 1 ming tonnaga oshishi Y ko'rsatkichini o'rtacha 0,028 mlrd. so'mga oshiradi. Erkin had omillar nolga teng bo'lgandagi shartli boshlang'ich nuqtani ifodalaydi.

Modelning statistik sifati yuqori bo'lib, ko'p omilli korrelyatsiya koeffitsienti $R \approx 0,97$, determinatsiya koeffitsienti esa $R^2 \approx 0,94$ ni tashkil etdi. Bu transport xizmatlari hajmidagi o'zgarishlarning 94 foizi tanlangan omillar hisobiga izohlanishini ko'rsatadi. Shu asosda 2030-yil uchun prognoz quyidagicha hisoblandi:

$$Y_{2030} = -1845,6 + 0,00021X_{1,2030} + 0,0048X_{2,2030} + 0,0016X_{3,2030} + 0,028X_{4,2030}$$

Mazkur formulaga prognoz qilingan X_1 , X_2 , X_3 va X_4 qiymatlari qo'yilib, yakuniy prognoz olindi. Ushbu ko'p omilli korrelyatsiya-regressiya modeli transport xizmatlari hajmini shakllantiruvchi asosiy omillarni aniq ifodalaydi hamda o'rta va uzoq muddatli prognozlar uchun ishonchli hisoblanadi. Model transport infratuzilmasini rejalashtirish, investitsiya samaradorligini baholash va strategik qarorlar qabul qilishda muhim amaliy ahamiyatga ega.

Model natijalariga ko'ra, 2014-2024-yillar ma'lumotlari asosida baholangan parametrlar omil ko'rsatkichlarining o'sish tendensiyasi saqlanib qolishini ko'rsatadi. Ushbu shart ostida 2026-2030-yillar uchun prognoz amalga oshirildi. Natijalar quyidagi jadvalda keltirilgan (2-jadval).

2-jadval. Mintaqada transport infratuzilmasini takomillashtirish ko'rsatkichlarining 2026-2030-yillargacha ishlab chiqilgan umumiy prognoz qiymatlari haqida ma'lumot²

Yillar	Transport xizmatlari hajmi (Y), mlrd. so'mda	Ushbu prognoz qiymatiga izoh
2026	5100	Avtomobil transporti xizmatlari kengayishi
2027	5550	Logistika samaradorligi oshishi
2028	6050	Yuk aylanmasi ta'sirining kuchayishi
2029	6600	Yo'lovchi tashish hajmi o'sishi
2030	7200	Barcha omillar integratsiyasi natijasi

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra, transport xizmatlari hajmiga eng katta ta'sir etuvchi omillar sifatida avtomobil transportining yo'lovchi aylanmasi (X_1) va yuk aylanmasi (X_3) ajralib turadi. Bu transport infratuzilmasi rivojiga tashilgan yuk va yo'lovchilar soni bilan bir qatorda ularning harakat masofasi va intensivligiga ham bog'liq ekanini tasdiqlaydi. Shuningdek, yo'lovchi tashish hajmi (X_2) aholi harakatchanligi va mehnat bozori faolligi bilan uzviy bog'liq bo'lib, transport xizmatlari bozorining kengayishiga xizmat qiladi. Yuk tashish hajmi (X_4) esa nisbatan barqaror o'sishga ega bo'lib, sanoat va savdo faoliyatining uzluksizligini ta'minlaydi.

Prognoz natijalariga ko'ra, 2030-yilga borib transport xizmatlari hajmi 2026-yilga nisbatan taxminan 1,3 barobarga oshishi kutilmoqda. Bu holat transport sohasi mintaqaning barqaror iqtisodiy rivojlanishida strategik ahamiyatga ega tarmoq ekanini yana bir bor tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan ekonometrik prognoz natijalari shuni ko'rsatadiki, 2030-yilgacha transport sohasining barcha asosiy ko'rsatkichlari ijobiy tendensiyaga ega. Bu esa transport infratuzilmasini rivojlantirish mintaqaning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi. Ko'p omilli korrelyatsiya-regressiya modeli transport xizmatlari hajmini shakllantiruvchi asosiy omillarni aniqlash hamda ular asosida ilmiy asoslangan prognozlar ishlab chiqish imkonini beradi. Mazkur modeldan foydalanish transport infratuzilmasini rejalashtirish, investitsiya qarorlarini qabul qilish va strategik dasturlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Transport infratuzilmasini takomillashtirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish va prognozlashtirish mintaqada iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy vosita hisoblanadi. Ilmiy asoslangan prognozlar mintaqaviy siyosatni samarali amalga oshirish hamda uzoq muddatli barqarorlikka erishish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Raximov X. Sh. Mamlakat transport infratuzilmasi iqtisodiy samaradorligini oshirishning nazariy asoslari // Innovations in Science and Technologies ilmiy-elektron jurnali. – 2025. – № 2. – 657 b.
2. Sultanova S. M., Babakhanova N. U., Shaumarov S. S., Masharipov M. N. Sustainable Development of Transport // Economy, Transformation, Logistics and ESG Agenda. – Volume 2. – P. 85–95.
3. Abduraximov D. A. Mintaqalar ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish milliy iqtisodiyotni modernizatsiyalash omili sifatida // Iqtisod va moliya. – 2017. – № 4. – 64 b.
4. Заварзина Ю. В. Роль дорожно-транспортной инфраструктуры в развитии региона: социальное моделирование и прогнозирование // Социология. – 2023. – № 4. – С. 14.
5. Djumanova R. F. Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni modellashtirish va prognozlash: o'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent: O'zMU, 2012. – 8 b.
6. Рослякова Н. А. Механизмы обеспечения экономического роста регионов на основе развития транспортной инфраструктуры: iqtisodiyot fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya. – Moskva, 2019. – 26 b.
7. Mottaeva A., Mottaeva A. Planning and Modeling of Urban Transport Infrastructure // In: Murgul V., Pukhkal V. (eds). International Scientific Conference "Energy Management of Municipal Facilities and Sustainable Energy Technologies (EMMFT 2019)". – Advances in Intelligent Systems and Computing. – Vol. 1258. – Springer, Cham, 2021. – DOI: 10.1007/978-3-030-57450-5_44

2 Muallif ishlanmasi.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
